

Sosiaali- ja terveysvaliokunta 19.11.2021

Asia:

HE 141/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

Suomen ASH ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä tupakkalain muuttamiseksi.

Tupakointi on väestömme suurin yksittäinen terveysriski ja ennenaikaisen kuolleisuuden aiheuttaja. Kuolleisuus on vain jäävuoren huippu, sillä se ei kuvasta tupakoijien muuta väestöä huomattavasti suurempaa sairastuvuutta lukuisiin tauteihin. Lisäksi tupakointi lisää sairastumisen riskiä, pahentaa jo todettuja sairauksia ja lisää paljon sote-kustannuksia. Tupakointi on myös tärkeimpiä terveyseroja aiheuttavista tekijöistä. Mitä enemmän tupakointi vähenee, sitä enemmän vähenevät myös sen aiheuttamat terveyserot.

Hallituksen esitys tupakkalaiksi palvelee tupakkalain tavoitetta johdonmukaisella tavalla, vaikka siitä puuttuu eräitä tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän esittämiä toimenpiteitä, kuten tupakkatuotteiden ostoikärajan korottaminen ja parveketupakoinnin kieltö.

Eduskunnan ratifioiman Maailman terveysjärjestön WHO:n tupakkapuitesopimuksen mukaan savukkeet ja muutamat muut tupakkaa sisältävät tuotteet on tarkoin suunniteltu sellaisiksi, että ne aiheuttavat ja ylläpitävät riippuvuutta. Monet niiden sisältämät yhdisteet ja savu ovat farmakologisesti aktiivisia ja myrkyllisiä. Ne muuttavat perimää ja aiheuttavat syöpää (Kansainvälinen tupakkapuitesopimus 27/2005). Myös EU:n tupakkatuotedirektiivi toteaa, etteivät tupakkatuotteet ole tavallisia hyödykkeitä (2014/40/EU), joten erityiset säätelytoimet ovat perusteltuja.

Tupakkatuotteiden ostoikäraja

Tobacco Control -lehdessä vuonna 2004 julkaistun suomalaistutkijoiden artikkelin¹ mukaan Suomessa vuonna 1995 toteutetulla tupakkatuotteiden ostoikärajan nostolla 16 vuodesta 18 vuoteen oli merkittävä vaikutus alaikäisten tupakan ostamiseen. Ikärajan nosto vähensi huomattavasti 14- ja 16-vuotiaiden tupakkaostoja erityisesti kaupoista ja kioskeista. Vanhemmissa ikäryhmissä ostoissa ei havaittu muutosta, mikä tutkijoiden mukaan viittaa siihen, että vaikutus johtui lainsäädännön toimeenpanosta.

Pääsääntöisesti ikärajat edellyttävät täysi-ikäisyyttä. Kansanterveyden näkökulmasta on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi, että esimerkiksi väkevien alkoholijuomien myynnin ja hallussapidon ikäraja on asetettu 20 ikävuoteen. Toisin kuin alkoholilaissa, jossa lain tavoitteena on alkoholista aiheutuvien haittojen vähentäminen, on tupakkalain tavoitteena tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinia sisältävien tuotteiden käytön loppuminen. Tämä johtuu siitä, että nikotiinia sisältävät tuotteet eroavat muista markkinoilla olevista kulutushyödykkeistä myrkyllisyytensä ja riippuvuutta aiheuttavien ominaisuuksiensa vuoksi.

Nuorten aivot reagoivat erittäin herkästi nikotiinin palkitsevalle vaikutukselle, mutta herkkyys vähenee iän myötä. Jos nuoret kokeilevat tupakointia nykyistä myöhäisemmässä iässä, vähenee myös säännöllisen tai päivittäisen tupakoinnin riski.

¹ Rimpelä AH, Rainio SU, The effectiveness of tobacco sales ban to minors: the case of Finland. Tobacco Control 2004; 13: 167–174. doi: 10.1136/tc.2003.003087

Yhdysvalloissa tupakkatuotteiden ostoikäraja nousi 21 ikävuoteen vuoden 2019 lopussa. Rajoitus koskee kaikkia vähittäismyyjiä ja kaikkia tupakkatuotteita. Vastaavan kaltaisista rajoituksista keskustellaan myös muualla. Isossa-Britanniassa All Party Parliamentary Group on Smoking and Health suositteli tänä kesänä julkaisemassaan raportissa tupakkatuotteiden ostoikärajan nostamista 18 ikävuodesta 21 vuoteen. Irlannissa kampanjoidaan tupakan ostoikärajan nostamiseksi 21 vuoteen, jotta ikärajan nostaminen otettaisiin mukaan Tobacco Free Ireland -hankkeeseen. Norjassa terveysministeriö on ehdottanut sähkösavukkeiden ostoikärajaksi 25 vuotta.

Väestö tukee ostoikärajan nostamista

Kantar TNS:n Suomen ASH:n toimeksiannosta marraskuussa 2021 toteuttamaan mielipidekyselyyn (N=1685) vastanneista 67 prosenttia kannatti 20 vuoden ostoikärajaa tupakka- ja nikotiinituotteille. Päivittäin tupakoivistakin 54 prosenttia kannatti ostoikärajan nostamista 20 vuoteen. Vastaavasti päivittäin nuuskaavilla kannatus oli 64 prosenttia ja päivittäin sähkösavukkeita käyttävillä 85 prosenttia.

Esitämme, että tupakkalakia muutetaan tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdotuksen mukaan siten, että

Tupakkatuotteita, nikotiininesteitä ja nikotiinia sisältäviä tupakan vastikkeita ei saa myydä tai muutoin luovuttaa eikä välittää alle 20-vuotiaalle. Myös tuotteiden maahantuonti- ja hallussapitokieltola koskeva ikäraja nostetaan 20 vuoteen.

Yhdenmukaiset tupakkapakkaukset ja merkinnät

Yhdenmukaisia tupakkapakkauksissa koskeva lainsäädäntö on hyväksytty jo 21 maassa. Euroopan unionin jäsenvaltioista yhdenmukaisia tuotepakkauksia koskeva sääntely on hyväksytty Ranskassa, Irlannissa, Sloveniassa, Belgiassa, Alankomaissa, Tanskassa ja Unkarissa.

Tavaramerkin käytön rajoituksen tarkoituksena on suojella kuluttajia, etenkin lapsia ja nuoria, myrkyllisiltä ja riippuvuutta aiheuttavilta tuotteilta. Kansanterveyden suojelemiseksi ja tupakkalain tavoitteen saavuttamiseksi on tärkeää, että vaatimus yhdenmukaisista tuotepakkauksista koskee kaikkia tupakkalain alaisia nikotiinipitoisia tuotteita. Mikään tupakka- tai nikotiinituote ei ole terveydelle haitaton.

Maailman kauppajärjestö WTO:n valituselin hylkäsi vuonna 2020 yhdenmukaisia tupakkapakkauksia koskevat valitukset ja katsoi, että toimenpiteet ovat johdonmukaisia WTO:n kansanterveysrajoituksiin liittyvien velvoitteiden kanssa.

Tupakka- ja nikotiinituotteiden pakkauksiin tulisi lisätä informaatiota myös puhelimitse saatavilla olevasta tupakoinnin lopettamisen tuesta. Käypä hoito -suositusten näytönastekatsauksessa todetaan puhelimitse annettava vieroitusohjaus tehokkaaksi ja erityisesti toimivaksi, kun ohjauskertoja on kolmesta seitsemään. Mahdollisuus puhelimitse tehtävään yhteydenottoon on maksutonta kaikkialta Suomesta, mikä puolestaan edistää terveyden tasa-arvoa.

Suomen ASH ry esittää, että

Tupakkapakkausten varoitusmerkintöjen yhteyteen laitettaisiin maksuttoman Stumppi-neuvontapuhelimen numero 0800 148 484.

Asuntoyhteisöt

Ympäristön tupakansavu on yleisimpiä syöpävaarallisia aineita, eikä sille altistumiselle ole turvarajaa. Väestöä suojellaankin tupakansavulle alistumiselta jo melko laajasti: työpaikkojen tupakointikielto tuli voimaan 1995 ja ravintolatupakoinnin kieltö täydessä laajuudessaan 2009. Valitettavaa on, ettei hallituksen esityksessä puututa parveketupakointiin. Tähän huomattavaan epäkohtaan tulisi saada korjaus ensi tilassa.

Taloustutkimuksen vuonna 2020 Suomen ASH:n toimeksiantona toteuttaman kyselyn mukaan noin puolet (49 %) kerrostaloasukkaista kertoi asuntoon tai parvekkeelle kulkeutuvasta tupakansavusta. Kun luvun

suhteuttaa 1,7 miljoonaan kerrostalossa asuvaan, ilmenee, että altistuminen koskee yli 800 000 kerrostaloasukasta. Kyse ei siis ole vain pienen ryhmän ongelmasta.

Suomen ASH ry esittää, että

valmistellaan kiireellisesti lainsäädäntö, jolla asuntoyhteisöt voivat kieltää tupakoinnin parvekkeilla ja sisätiloissa.

Suomen ASH ry

Pekka Puska
puheenjohtaja

Mervi Hara
toiminnanjohtaja